

Trestní řízení - přehled -

David Čep

Pojem trestního řízení a jednotlivá stadia

Pojem trestního řízení

- *Zákonem stanovený postup OČTŘ a dalších subjektů podílejících se na tomto postupu, jehož cílem je zjištění trestného činu a jeho pachatele, vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině, trestu, potažmo ochranném opatření, případně o nároku poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy, vydání bezdůvodného obohacení, jakož i výkon těchto rozhodnutí.*

Pojem stadií trestního řízení

- Stadia trestního řízení jsou **jednotlivé časové úseky**, v jejichž rámci OČTŘ, popřípadě další subjekty, **plní své povinnosti a vykonávají svá práva s cílem dosáhnout účelu trestního řízení** (§ 1 odst. 1 tr. řádu).
- Další související (ne však zaměnitelné) pojmy: fáze trestního řízení, etapy (stadií), formy jednání soudu, zvláštní způsoby řízení, „odklony“

Stadia trestního řízení

- **Přípravné řízení** (§ 157 a násl. tr. řádu)
- **Předběžné projednání obžaloby** (§ 185 a násl. tr. řádu)
- **Hlavní líčení** (§ 196 a násl. tr. řádu)
- **Opravné řízení**(§ 142, § 245 a násl. tr. řádu)
- **Vykonávací řízení** (§ 315 a násl. tr. řádu)

Fáze trestního řízení

► Předsoudní fáze

► Jejím smyslem je určitá filtrace jednotlivých trestních věcí, jejímž cílem je zabránit tomu, aby se do soudní fáze dostaly věci (případy), které „tam nepatří“.

► Formy předsoudní fáze trestního řízení:

- a) Standardní přípravné řízení
- b) Rozšířené přípravné řízení (§ 164 odst. 1 x § 169 odst. 1)
- c) Zkrácené přípravné řízení (§ 179b odst. 1 tr. řádu)

Fáze trestního řízení

► Soudní fáze

- Představuje jádro trestního řízení, cílem je dospět k meritornímu rozhodnutí, stěžejním stadiem soudní fáze je hlavní líčení – základní zásady trestního řízení se zde uplatňují v nejširší míře.
- **Otázky vztahu** mezi předsoudní a soudní fází:
 - a) Kde leží těžiště dokazování?
 - b) V jaké míře dochází k uplatnění základních zásad?

Předsoudní fáze trestního řízení

Postup před zahájením úkonů trestního řízení

Postup před zahájením trestního řízení „šetření“

- Součást předsoudní fáze, ještě **nejde o trestní řízení**
- Směřuje k **odhalování skutečností** nasvědčujících tomu, že **byl spáchán trestný čin**, a k **odhalení jeho pachatele** (§ 158 odst. 1 a 2 tr. řádu)
- V gesci policejního orgánu, žádné lhůty
- Končí vydáním **záznamu o zahájení úkonů trestního řízení - „ZÚTR“** (§ 158 odst. 3 tr. řádu)

Přípravné řízení

Pojem přípravného řízení

- (...) úsek řízení podle trestního řádu od sepsání ZÚTR nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, a nebyli-li tyto provedeny od zahájení trestního stíhání (...) zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (**prověřování**), a **vyšetřování**. (vizte § 12 odst. 10 tr. řádu)
- Dvě fáze přípravného řízení
 - a) **Prověřování** (§ 158 odst. 3 tr. řádu) a.k.a „postup před zahájením trestního stíhání“
 - b) **Vyšetřování** (§ 160 odst. 1 tr. řádu)

Prověřování

- **Obsahem** prověřování je objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchala určitá osoba.
- **Účelem** prověřování je pak vytvořit předpoklady pro rozhodnutí podle § 160 odst. 1 tr. řádu nebo pro odložení či jiné vyřízení věci.
- Provádí se především **vyhledání potenciálních důkazů**, k čemuž slouží podání vysvětlení [§ 158 odst. 3 písm. a)], provádění **neodkladných a neopakovatelných úkonů** – typicky výslechu svědka (§ 158 odst. 9, § 158a tr. řádu) či rekognice, **použití operativně pátracích prostředků** (§ 158b a násl. tr. řádu); **úkony podle hlavy čtvrté jen**, jde-li o neodkladný a neopakovatelný úkon

Prověřování

- Provádí **policejní orgán** (§ 12 odst. 2 tr. řádu)
- **Lhůty** pro skončení prověřování (§ 159 tr. řádu; vyšetřování – § 167 a § 170 tr. řádu)
- **Způsob skončení:**
 - a) odevzdání věci** (§ 159a odst. 1 tr. řádu)
 - b) odložení** (§ 159a odst. 1 – 4 tr. řádu; jen SZ dle odst. 4)
 - c) dočasné odložení trestního stíhání** (§ 159b tr. řádu)
 - d) zahájení trestního stíhání** (§ 160 tr. řádu)

Vyšetřování

- Jde o úsek řízení před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžalob či návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Vizte § 161 odst. 1 tr. řádu.
- Zahajuje se vydáním **usnesení o zahájení trestního stíhání** (§ 160 odst. 1 tr. řádu), podmínky:
 - a) zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že **byl spáchán trestný čin** a
 - b) je dostatečně odůvodněn závěr, že **jej spáchala určitá osoba**
- **Překážky trestního stíhání** (okolnosti vylučující zahájení trestního stíhání) stanovené v § 160 odst. 1 tr. řádu - § 11 tr. řádu (§ 163 tr. řádu – výjimka z jaké zásady?)

Vyšetřování

- **Obsahem** vyšetřování je **vyhledání potřebných důkazů** nezbytných pro posouzení všech základních skutečností důležitých pro posouzení daného případu (§ 164 odst. 1 tr. řádu, úkony dle § 158 odst. 3 a 5 tr. řádu), dále **provádění zajišťovacích úkonů** (! Rozlišovat oprávnění jednotlivých OČTŘ – policejní orgán sám, pol. org. se souhlasem SZ, pouze soud na návrh SZ !), **výslech svědků** (tj. provádění dokazování) obecně výjimečně, naopak **výslech obviněného** vždy (§ 92 tr. řádu)
- **Účelem** vyšetřování je – neboť je již vedeno proti konkrétní osobě – opatřit dostatek podkladů pro státního zástupce, na jejich základě tento rozhodne buď o podání obžaloby nebo o přijetí jiného rozhodnutí.
- **Dva druhy vyšetřování**
 - a) **Standardní** - v rámci klasického přípravného řízení
 - b) **Rozšířené** – v rámci rozšířeného přípravného řízení

Vyšetřování

- Vyšetřování konají **vyšetřovací orgány**, jimiž jsou primárně policejní orgán, dále také GIBS, SZ, kapitán lodi či Vojenská policie (§ 161 tr. řádu).
- **Lhůty** pro skončení vyšetřování (2 měsíce, 3 měsíce, 6 měsíců – dle složitosti dané trestní věci)
- Dospěje-li policejní orgán k závěru, že výsledky vyšetřování jsou dostatečné k podání obžaloby, následuje **skončení vyšetřování** (§ 166 tr. řádu), v jehož rámci upozorní obviněného a obhájce (min. 3 dny předem) na možnost prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění dokazování
- Po skončení vyšetřování předloží policejní orgán státnímu zástupci spis spolu s **návrhem na podání obžaloby** nebo na jiné rozhodnutí – možnost SZ vrátit spis s pokynem k doplnění [§ 174 odst. 2 písm. d) tr. řádu].

Vyšetřování

- ▶ **Rozhodnutí SZ** po skončení vyšetřování:
 - a) rozhodnutí **meritorní povahy**
 - i. postoupení věci jinému orgánu (§ 171 tr. řádu)
 - ii. zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 1 a 2 tr. řádu) oblig. x fakult.
 - iii. PZTS (§ 307 tr. řádu)
 - iv. schválení narovnání (§ 309 tr. řádu)
 - v. odstoupení od trestního stíhání mladistvého (§ 70 ZSM)
 - b) **zatímní rozhodnutí** – přerušení trestního stíhání (§ 173 tr. řádu)
 - c) **obžaloba a návrh na ochranné opatření** (§ 176 a § 178 tr. řádu)
 - d) **návrh na schválení dohody o vině a trestu** (§ 175b tr. řádu)

Zkrácené přípravné řízení

- ▶ Zvláštní způsob postupu před zahájením trestního stíhání (tj. § 158 odst. 1 a 2 tr. řádu), jehož smyslem je urychlení předsoudního stadia – je určeno pro méně závažné a flagrantní trestné činy (a jsou dny předpoklady pro objasnění věci v rádech dnů)
- ▶ Podmínky jsou:
 - ▶ **věcná příslušnost okresního soudu, horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let a**
 - a) pachatel je **přistižen při činu nebo bezprostředně poté** nebo
 - b) byly zjištěny skutečnosti jinak **odůvodňující zahájení tr. stíhání** a lze očekávat, že podezřelého bude možné **postavit ve lhůtě dvou týdnů** od sdělení podezření (§ 179b odst. 4 tr. řádu) **postavit před soud**
- ▶ Provádí se **pouze úkony dle § 158 tr. řádu**, zajišťovací úkony jen mají-li povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu dle § 160 odst. 4 tr. řádu

Zkrácené přípravné řízení

- **Překážky konání ZPŘ:**
 - a) Je dán důvod vazby, avšak nelze zadrženého do 48 hodin předat - **spolu s návrhem na potrestání – soudu**, anebo
 - b) Jsou dány důvody pro konání **společného řízení** a nejméně u jednoho z trestných činů **je třeba vést vyšetřování**
- Dojde-li v průběhu ZPŘ ke **změně právní kvalifikace** (vyšší horní hranice než pět let) – standardní (nebo rozšířené) přípravné řízení
- **Způsoby skončení ZPŘ:**
 - a) podáním návrhu na potrestání (§ 179d odst. 1 tr. řádu), návrhu na schválení dohody o vině a trestu (§ 179b odst. 5 tr. řádu), **podmíněným odložením podání návrhu na potrestání (§179g tr. řádu) ODKLON – variace na PZTS**
 - b) **další standardní způsoby** (odložení věci, odevzdání příslušnému orgánu, vrácení věci pol. org. k došetření, je-li třeba provést další úkon)
- Následuje zjednodušené řízení před samosoudcem (§ 314b tr. řádu)

Soudní fáze trestního řízení

Předběžné projednání obžaloby

Předběžné projednání obžaloby

- ▶ První **fakultativní stadium** soudní fáze trestního řízení. Řízení před soudem začíná **podáním obžaloby** – tu však lze z podnětu předsedy senátu, poté co se seznámí s obsahem spisu, předběžně přezkoumat (samosoudce tak formálně nečiní, ale možnost rozhodnout obdobně jako při PPO má i on - vizte § 314c tr. řádu)
- ▶ **Smyslem PPO** je opět **filtrace** – předseda senátu se zaměřuje na zásadní vady, např.:
 - i. nedostatek příslušnosti soudu,
 - ii. nejde o trestný čin (ale přestupek či kárný delikt),
 - iii. jsou dány okolnosti zastavení trestního stíhání či přerušení,
 - iv. vady právní kvalifikace skutku – může překvalifikovat sám soud?
 - v. nedostatečné objasnění skutkových okolností – bez něj nelze rozhodnout,
 - vi. vhodnost sjednání dohody o vině a trestu

Předběžné projednání obžaloby

- ▶ Účelem je proto nikoliv posouzení obžaloby z hlediska viny, ale **vyhodnocení výsledků přípravného řízení** tak, aby věc byla **dostatečně připravena** na projednání v hlavním líčení, **aniž by tomu bránily vady přípravného řízení.**
- ▶ Forma jednání soudu – **neveřejné** (ev. vazební) **zasedání**, lze však nařídít i veřejné zasedání (§ 187 odst. 1 tr. řádu).
- ▶ Způsoby rozhodnutí (§ 188 tr. řádu):
 - a) předložení věci k **rozhodnutí o příslušnosti**
 - b) **postoupení věci jinému orgánu**
 - c) **zastavení nebo přerušování trestního stíhání**
 - d) **vrácení věci státnímu zástupci k došetření**
 - e) **nařízení hlavního líčení**

Hlavní líčení

Hlavní líčení

- ▶ Hlavní líčení je **jádrem** trestního řízení, v němž se rozhoduje o otázce, pro niž se celé trestní řízení vede, tj. o vině a o trestu (popř. dalších) – dochází tak k **naplnění účelu trestního řízení**. V jeho průběhu se uplatňují v nejširší míře **základní zásady** trestního řízení, dochází k rozdělení **rolí**, řízení má **kontradiktorní charakter**, strany mají **rovné postavení**, provádí se dokazování (**těžiště dokazování**).
- ▶ **Příprava hlavního líčení:**
 - i. doručení opisu obžaloby (návrhu na potrestání) obžalovanému (§ 196 tr. řádu)
 - ii. nařízení hlavního líčení (5 pracovních dnů na přípravu obhajoby; § 198 tr. řádu)
 - iii. vydání rozhodnutí souvisejících s přípravou hlavního líčení a učinění dalších opatření (§ 198 odst. 3 tr. řádu)
- ▶ **Předmětem** hlavního líčení je **trestní věc** vymezená v obžalobě – projev jaké **zásady**? Soud proto v hlavním líčení může rozhodnout pouze o obžalovaném a o skutku, který je mu kladen za vinu – otázka **totožnosti obžalovaného a totožnosti skutku** – resp. zachování podstaty totožnosti skutku, tj. jednání a následku (srov. § 220 odst. 1 až 3 tr. řádu)

Hlavní líčení

- ▶ **Počátek hlavního líčení**
 - i.** sdělení věci, která bude projednávána
 - ii.** zjištění, zda se dostavily předvolané osoby (§ 205 tr. řádu; výjimky dle § 202 tr. řádu)
 - iii.** přednesení obžaloby státním zástupcem
 - iv.** návrh poškozeného (§ 206 odst. 2 tr. řádu; adhézní řízení)

- ▶ **Dokazování**
 - i.** výslech obžalovaného (protokol o dřívější výpovědi - § 207 tr. řádu)
 - ii.** další důkazy
 - a) Svědecké výpovědi
 - b) Znalecké posudky
 - c) Listinné a věcné důkazy

**Právo obžalovaného
vyjádřit se dle § 214 tr.
řádu ke každému důkazu**

Hlavní líčení

- ▶ **Součinnost stran při dokazování** – právo klást (se souhlasem předsedy senátu) vyslychaným otázky, SZ, obžalovaný a obhájce mohou navíc žádat o umožnění **provedení důkazu**
- ▶ Související otázka uplatnění **základních zásad v hlavním líčení, zásad dokazování**
- ▶ **Závěr hlavního líčení**
 - i. prohlášení dokazování za **skončené**
 - ii. **závěrečné řeči stran**, pořadí závěrečných řečí (§ 216 odst. 3 tr. řádu)
 - iii. **poslední slovo obžalovaného** (§ 217 tr. řádu)
- ▶ Možnost **doplnění dokazování** po závěrečných řečech či závěreční poradě senátu; **odročení hlavního líčení.**

Hlavní líčení

- ▶ **Způsoby rozhodnutí (§ 221 a násl. tr. řádu):**
 - a. rozsudkem**
 - i. Uznání viny a uložení trestu
 - ii. Zproštění obžaloby (§ 226 tr. řádu)
 - b. usnesením**
 - i. zastavení trestního stíhání (§ 223 tr. řádu)
 - ii. podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 223a tr. řádu)
 - iii. schválení narovnání (§ 223a tr. řádu)
 - iv. přerušování trestního stíhání, postoupení věci (§ 224 a § 222 tr. řádu)
 - v. vrácení věci státnímu zástupci k došetření dle § 221 tr. řádu

Opravné řízení

Opravné řízení

- Bezprostředním účelem opravného řízení je **náprava** konkrétního nepravomocného nebo pravomocného rozhodnutí v zájmu procesních stran. Jeho podstatou je pak **činnost přezkumného** orgánu, zda zjištěný skutkový stav a jeho právní posouzení byly učiněny postupem souladným s trestním řádem a zda o správnosti, zákonnosti a spravedlivosti nevznikají pochybnosti.
- Nesprávnost rozhodnutí:
 - a. *error in facto* – týká se převážně meritorního rozhodování
 - b. *error in iure* - obdobně
 - c. *error in procedendo* – nejen u meritorních rozhodnutí, míří na vady procesu

Opravné řízení

► řádné opravné prostředky

- i. stížnost do usnesení (§ 141 a násl. tr. řádu; lhůta jsou **tři dny** – od oznámení usnesení)
- ii. odvolání (§ 245 a násl. tr. řádu; lhůta je **osm dní** od doručení opisu rozsudku)
- iii. odpor do trestního příkazu (§ 314g tr. řádu; specifický opravný prostředek, **osm dní**)

► mimořádné opravné prostředky

- a. dovolání (§ 265a a násl. tr. řádu) - právní vady hmotně právní a procesněprávní, **2 měsíce**
- b. obnova řízení (§ 277 a násl. tr. řádu) - právní vady
- c. stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. tr. řádu)

Opravné řízení

- ▶ Opravné řízení je ovládáno **specifickými principy**, které určují **podstatu a cíle** toho kterého opravného prostředku, současně představují **rozlišovací kritéria** mezi jednotlivými opravnými prostředky.
- ▶ **Principy opravného řízení:**
 - a. **princip apelace** – přezkum celého rozhodnutí (skutkové i právní vady), možnost zrušení či vlastního rozhodnutí – řízení o odvolání, spíše však omezený revizní princip
 - b. **princip kasace** – přezkum (i skutkových vad, ale na podkladu skutkového stavu prvostupňového soudu), možnost zrušení a vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí – řízení o dovolání, SPZ
 - c. **revizní princip** – přezkum v plné síle
- ▶ Související instituty: **zákaz reformace in peius**, tj. zákaz změny k horšímu (§ 259 odst. 4, 5 a § 264 odst. 2 tr. řádu) a **beneficium cohaesionis** – dobrodiní v souvislostech (§ 261 tr. řádu)
- ▶ Účinky uplatňující se v opravném řízení:
 - i. **účinek devolutivní** - rozhodnutí o opravném prostředku se přenáší na jiný orgán (centrální devolutivní účinek dle § 265c tr. řádu)
 - ii. **účinek suspenzivní** - odkladný účinek rozhodnutí (§ 141 odst. 4 tr. řádu; § 146 tr. řádu - autoremedura)

Vykonávací řízení

Vykonávací řízení

- ▶ § 315 tr. řádu - směřuje k zajištění výkonu jednotlivých uložených trestů a ochranných opatření a jeho účelem je nucené uskutečnění obsahu rozhodnutí příslušného orgánu činného v trestním řízení
 - ▶ účelem trestního řízení je nejen odhalení trestných činů, jejich pachatelů a jejich spravedlivé potrestání, ale taktéž zajištění výkonu rozhodnutí
- ▶ zásada bezodkladnosti výkonu
 - ▶ odklad výkonu – výkon trestu by ohrozil život nebo zdraví, těhotná žena, matka novorozeného dítěte (do 1 roku po porodu) - § 322 TrŘ
- ▶ zásada nepřerušitelnosti (kontinuita) výkonu
 - ▶ přerušlení výkonu - těžká nemoc - § 325 TrŘ

Vykonávací řízení

- ▶ **zásada korespondence výkonu obsahu rozhodnutí, jehož se výkon dotýká**
 - ▶ podmíněné propuštění po výkonu 1/3, 1/2 (u přečinu i dříve), 2/3, 20 (30) let (§ 88 TrZ)
 - ▶ upuštění od výkonu TOS - § 327 TrŘ
 - ▶ odsouzený bude předán na základě mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu nebo vyhoštění
 - ▶ onemocněl nevyléčitelnou životu nebezpečnou nemocí (duševní nemocí)
- ▶ **zásada výchovného vlivu výkonu**
 - ▶ účel trestu
- ▶ **zásada kontroly výkonu**
 - ▶ oprávnění státního zástupce KSZ, v jehož obvodu je trest vykonáván

Řízení ve věcech mladistvých

Zvláštní úprava řízení v trestních věcech mladistvých

- Řízení ve věcech mladistvých konají **speciální soudy** pro mládež (§ 4 ZSM), tomu odpovídá i úprava **společného řízení** – více mladistvých (§ 38 ZSM), možnost konat společné řízení i pokud jedním z obviněných je osoba dospělá (§ 38 odst. 2 ZSM). Typická je úzká spolupráce s orgánem sociálně právní ochrany dětí (**OSPOD**) – obecně upraveno v § 40 ZSM.
- Povinnost při provádění jednotlivých úkonů trestního řízení **šetřit osobnost** mladistvého, **přihlížet** k jeho věku a duševní vyspělosti (§ 41 ZSM).
- **Nutná obhajoba** již od okamžiku provádění prvních úkonů dle trestního řádu (§ 42 ZSM). Možnost účasti dvou důvěrníků mladistvého v hlavním líčení, obecně velmi omezena účast veřejnosti – taxativní výčet osob, jež se mohou účastnit hlavního líčení a veřejného zasedání (§ 54 ZSM); výjimky.
- Vyloučen **trestní příkaz a dohoda o vině a trestu** (§ 63 ZSM).
- Osoby se samostatnými obhajovacími právy mohou podat odvolání ve prospěch mladistvého i proti jeho vůli – zvláště pak **OSPOD** (§ 72 ZSM, § 247 odst. 2 tr. řádu).
- **Společná ustanovení** – pokračování, mnohost trestných činů (§ 73 ZSM).

Řízení proti právnickým osobám

Zvláštní úprava trestního řízení proti právnickým osobám

- **Zvláštní úprava** obsažená v zákonu č. 418/2011 Sb. respektuje odlišnou povahu právnických osob – standardní pravidla by v určitých případech zkrátka nebylo možné uplatnit.
- Úprava **společného řízení** obviněné právnické osoby a obviněné fyzické osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až d) TOPOZ obsažena v § 31 TOPOZ.
- **Zvláštní zajišťovací opatření** (§ 33 TOPOZ) – pozastavení výkonu předmětu činnosti PO (již v přípravném řízení; povinnost informovat orgán udělující licenci či oprávnění k dané činnosti), omezení nakládání s majetkem. **§ 33a TOPOZ – přerušování tr. stíhání** proti PO na žádost ČNB
- **Zvláštní úprava úkonů právnické osoby** (vystupování PO v tr. řízení – vždy za ni vystupuje FO – s tou se jedná jako s ‚inkarnací PO‘) je obsažena v § 34 TOPOZ – obecně odkazem na o. s. ř., dále možnost zmocnění určité osoby, opatrovnictví. Pravidlo, že za PO smí činit úkony současně jen jedna osoba (§ 34 odst. 3 TOPOZ), **konflikt zájmů** – zákonný, subsidiárně (zřejmě) i dle § 21 odst. 4 o. s. ř.
- Není dána **nutná obhajoba**, ale právo na obhajobu – formální – není nijak vyloučeno (§ 35 TOPOZ)
- **Pořadí závěrečných řečí** dle § 37 TOPOZ – z něho je zřejmé, kolik osob v trestním řízení proti PO může ingerovat

**Hodně štěstí u zkoušky a následně
i u státnic!**